

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 242/2023-12

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho, zo sudkyne Jany Laššákovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcu Petra Molnára v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], zastúpeného advokátskou kanceláriou LawService, s. r. o., Stráž 3, Zvolen, IČO 36 861 723, v mene ktorej koná advokát JUDr. Pavol Konečný, proti rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 4 Cdo 336/2020 z 30. novembra 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 16. marca 2023 domáha vyslovenia porušenia základných práv podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 4 Cdo 336/2020 z 30. novembra 2022 (ďalej len „napadnutý rozsudok“).

Sťažovateľ navrhuje napadnutý rozsudok zrušiť, vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ uzavrel s [REDACTED] (ďalej len „žalovaný 2“) zámennú zmluvu, ktorej predmetom boli pozemky v katastrálnom území [REDACTED]. Keďže žalovaný 2 spochybňoval vlastnícke právo sťažovateľa, domáhal sa sťažovateľ určenia vlastníckeho práva žalobou podanou na Okresnom súde Nitra (ďalej len „okresný súd“) 24. júna 2016. V čase podania určovacej žaloby bola na liste vlastníctva zapísaná spoločnosť

██████████ (ďalej aj „██████████“ alebo „žalovaný 1“), preto sťažovateľ podal žalobu aj proti tejto spoločnosti.

3. Okresný úrad Nitra, odbor výstavby a bytovej politiky rozhodnutím č. OU-NR-OVBP2-2016/009647-5 z 1. marca 2016 rozhodol o vyvlastnení pozemku v prospech spoločnosti ██████████. Náhrada za vyvlastnenie bola zložená do úschovy Slovenskému pozemkovému fondu. Na základe uvedených skutočností podal sťažovateľ návrh na zmenu žaloby a žiadal o určenie vlastníckeho práva k pozemku ku dňu vyvlastnenia. Okresný súd návrh na zmenu pripustil a následne rozsudkom č. k. 12 C 43/2017 z 28. januára 2019 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) žalobu sťažovateľa zamietol.

Okresný súd konštatoval, že žalobca nemal naliehavý právny záujem na požadovanom určení, pretože aj keby bol v konaní úspešný, neprinieslo by to zmenu v právnom stave o spornom pozemku vzhľadom na to, že došlo k jeho vyvlastneniu. Zároveň uviedol, že sťažovateľ nemal naliehavý právny záujem aj preto, lebo jeho cieľom nebolo spochybnenie vlastníckeho práva žalovaného 1, ale získanie náhrady za vyvlastnenie. Okresný súd poukázal aj na konania vedené okresným súdom pod sp. zn. 25 C 483/2015 a sp. zn. 12 C 43/2017, v súvislosti s ktorými zamietol návrhy na prerušenie konania či námietku litispendencie. Okresný súd konštatoval, že neboli naplnené znaky totožnej veci, pretože v každom konaní boli rozdielni účastníci, ktorí svoje nároky odvodzovali z rôznych skutkových okolností a iných právnych dôvodov.

4. Proti rozsudku okresného súdu podal sťažovateľ odvolanie, o ktorom rozhodol Krajský súd v Nitre (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 25 Co 134/2019 z 8. júla 2020 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“) tak, že rozhodnutie súdu prvej inštancie potvrdil. Krajský súd sa stotožnil so záverom okresného súdu o nedostatku naliehavého právneho záujmu. Podľa odvolacieho súdu nie je prípustné určovať práva do minulosti, ak tieto práva zanikli. Krajský súd zároveň dospel k záveru, že sťažovateľ podal žalobu len z dôvodu vyplatenia náhrady za vyvlastnený pozemok, pretože vyplatenie si nárokoval aj žalovaný 2. V odôvodnení rozsudku krajský súd tiež uviedol: *„Z rozhodnutia o vyvlastnení jednoznačne vyplývalo, že súdne konanie, ktorého výsledok bude rozhodujúci pre vyplatenie náhrady za vyvlastnenie v danej veci bolo konanie vedené na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 25C/483/2015. Z uvedených dôvodov nemal žalobca naliehavý právny záujem na určení, že bol vlastníkom sporného pozemku v čase vyvlastnenia.“*

5. Sťažovateľ podal proti rozsudku krajského súdu dovolanie podľa § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), ktorým namietal najmä nedostatočné odôvodnenie, ako i záver súdov nižších inštancií o tom, že určovacou žalobou možno žiadať iba to, či tu právo je alebo nie je v prítomnosti. Sťažovateľ tiež namietal, že napriek tomu, že bol zapísaný na liste vlastníctva, jeho vlastnícke právo nebolo rešpektované a náhrada nebola vyplatená jemu ani žalovanému 2, ale bola zložená do úschovy Slovenského pozemkového fondu. Tiež poukázal, že v obdobných veciach je na okresnom súde vedených viacero konaní, kde je otázka naliehavého právneho záujmu posudzovaná odlišne. Zároveň žiadal odložiť právoplatnosť rozsudku okresného súdu v spojení s rozsudkom krajského súdu až do rozhodnutia o jeho dovolaní.

6. Najvyšší súd napadnutým rozsudkom dovolanie ako nedôvodné podľa § 448 CSP zamietol. V odôvodnení napadnutého rozsudku najprv konštatoval, že nezistil splnenie podmienok návrhu na odklad vykonateľnosti a v súlade s ustálenou praxou dovolacieho súdu o tom nevydal samostatné rozhodnutie.

Vo vzťahu k namietanej vade zmätočnosti najvyšší súd v relevantnej časti napadnutého rozsudku uviedol: „*Naliehavý právny záujem na danom určení nemôže byť v danom prípade daný, pretože by nedošlo k zmene vlastníka, žalovaného 1/ nadobúdajúceho vlastnícke právo vyvlastnením, ktorý je v súčasnej dobe zapísaný na liste vlastníctva. Žalobca sa tohto určenia ani nedomáhal, pretože žiadal určiť vlastnícke právo iba ku dňu vyvlastnenia. Ku dňu vyvlastnenia však žalobca bol vlastníkom predmetnej nehnuteľnosti, čo tvrdil aj v žalobe a vyplývalo to aj z rozhodnutia o vyvlastnení. Z obsahu žaloby a všetkých vyjadrení žalobcu vyplýva, že žalobu podal len z dôvodu vyplatenia náhrady za vyvlastnený pozemok...*“ Po preskúmaní rozsudkov okresného súdu a krajského súdu najvyšší súd konštatoval, že „... *odvolací súd pri hodnotení skutkových zistení a skutkových záverov neopomenul vziať do úvahy žiadnu z namietaných skutočností, ktoré v konaní vyšli najavo, a je zrejmé, ako a z akých dôvodov aj meritórne rozhodol.*“.

V súvislosti s namietaným nesprávnym právnym posúdením dovolací súd uviedol: «*Bolo potrebné vysporiadať sa s takou skutkovou situáciou, ak je v katastri zapísaná poznámka o prebiehajúcim konaní v zmysle § 228 ods. 2 CSP... Podľa názoru žalobcu dosiaľ nebola riešená ani otázka, či „naliehavý právny záujem nenahrádza pasívnu vecnú legitímáciu, ak existuje naliehavý právny záujem proti označenému žalovanému“.*» K takto vymedzenej právnej otázke najvyšší súd uviedol: „... *v tomto prípade však žalobca nežiada dosiahnutie zápisu jeho osoby do katastra nehnuteľností ako vlastníka, ale po pripustení zmeny žaloby naliehavý právny záujem odôvodňoval rozhodnutím o vyvlastnení pozemku a jeho nároku na vyplatenie náhrady za vyvlastnenie. Platí pritom, že poznámka má význam iba vtedy, ak dôjde na základe rozhodnutia k zápisu nového vlastníka do katastra nehnuteľností. Za predpokladu, že žalobca nemá na požadovanom určení naliehavý právny záujem, potom podľa ustálenej judikatúry nie je potrebné sa ani vecou samou zaoberať.*“ Napokon najvyšší súd konštatoval, že danou právnou otázkou sa dovolací súd zaoberal v mnohých rozhodnutiach a poukázal na závery rozhodnutí o skúmaní naliehavého právneho záujmu a vecnej legitímácie. Na uvedenom základe potom najvyšší súd skonštatoval neprípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP. V ďalšej časti dovolací súd poukázal na vlastné rozhodnutia (aj na rozhodnutie ústavného súdu v obdobnej veci) a uzavrel, že sťažovateľom nastolená otázka bola najvyšším súdom zodpovedaná a zároveň odvolací súd rozhodol v súlade so zaužívanou praxou a ani sa neodklonil od praxe dovolacieho súdu.

II.

Argumentácia sťažovateľa

7. Sťažovateľ kritizoval všeobecné súdy, že sa zamerali prioritne na otázku skúmania naliehavého právneho záujmu bez toho, aby sa zaoberali meritom veci. Vyčítal všeobecným súdom, že nebrali vôbec do úvahy, že jeho právo je neisté z dôvodu, že žalovaný 2 napáda platnosť zámennej zmluvy. Vyjadril presvedčenie, že za konkrétnych skutkových okolností nemal iný procesný nástroj na vyplatenie náhrady ako podanie určovacej žaloby. Na uvedenom nič nemá ani konanie vedené okresným súdom pod sp. zn. 25 C 483/2015, ktoré bolo neskôr zastavené. Sťažovateľ v ústavnej

sťažnosti poukázal aj na iné rozhodnutia okresného súdu v obdobných veciach, v ktorých bola otázka existencie naliehavého právneho záujmu posúdená rozdielne.

8. Existenciu naliehavého právneho záujmu sťažovateľ obhajoval aj tým, že bol zapísaný na liste vlastníctva, avšak jeho vlastnícke právo bolo spochybnené, pretože náhrada za vyvlastnenie bola zložená do úschovy.

9. Napadnutý rozsudok najvyššieho súdu považuje sťažovateľ za arbitrárny, lebo dovolací súd sa nedostatočne vysporiadal s jeho argumentmi. Ako nesprávny procesný postup najvyššieho súdu sťažovateľ označil i skutočnosť, že dovolací súd o návrhu na odklad právoplatnosti rozsudku krajského súdu vôbec nerozhodol.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

10. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka porušenia práv na súdnu ochranu, resp. spravodlivé súdne konanie rozhodnutím vydaným dovolacím súdom vo veci určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnosti. Napadnutý rozsudok najvyššieho súdu považuje sťažovateľ za arbitrárny a nepreskúmateľný v súvislosti s namietanou vadou zmätočnosti a nesprávnym právnym posúdením veci. Okrem toho namieta aj nerozhodnutie dovolacieho súdu o návrhu na odklad právoplatnosti rozhodnutia odvolacieho súdu.

11. V úvode tejto časti rozhodnutia ústavný súd konštatuje, že eviduje niekoľko desiatok ústavných sťažností fyzických osôb a právnických osôb (vrátane sťažovateľa) zastúpených advokátskou kanceláriou uvedenou v záhlaví tohto uznesenia, ktorými namietajú porušenie svojich základných práv a slobôd všeobecnými súdmi rozhodujúcimi v rôznych typoch konaní, ktorým predchádzalo podanie protestov okresnej prokuratúry proti rozhodnutiam katastrálneho úradu o prevodoch pozemkov v katastrálnom území Lužianky (a iných) v súvislosti s realizáciou stavby s názvom „Vybudovanie strategického parku“, ktorú ako významnú investíciu schválila vláda Slovenskej republiky uznesením č. 401 z 8. júla 2015 v znení jeho doplnenia uznesením č. 413/2015 z 21. júla 2015.

12. Ústavný súd zdôrazňuje, že otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže v konkrétnej veci uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu, t. j. najvyššieho súdu, nie do právomoci ústavného súdu (aj keď toto posúdenie najvyšším súdom je z hľadiska jeho ústavnej udržateľnosti preskúmateľné ústavným súdom v konaní o ústavnej sťažnosti). Z rozdelenia súdnej moci medzi ústavný súd a všeobecné súdy (čl. 124 a čl. 142 ods. 1 ústavy) vyplýva, že ústavný súd nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov, ktorých sústavu završuje najvyšší súd (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96). Otázka posúdenia prípustnosti dovolania je otázkou zákonnosti a jej riešenie samo osebe nemôže viesť k záveru o porušení označených práv sťažovateľa (II. ÚS 324/2010, II. ÚS 410/2016, II. ÚS 255/2018, IV. ÚS 362/2021).

13. Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Ústavný súd totiž nie je súčasťou systému všeobecných súdov ani nepredstavuje opravnú inštanciu všeobecných súdov (napr. I. ÚS 31/05), ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Z tohto ústavného postavenia vyplýva, že úlohou ústavného súdu nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05).

14. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne s medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 13/00, m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01). Aj keby ústavný súd nesúhlasil s interpretáciou zákonov všeobecnými súdmi, ktoré sú „pánmi zákonov“, v zmysle už citovanej judikatúry by mohol nahradiť napadnutý právny názor všeobecného súdu iba v prípade, ak by ten bol svojvoľný, zjavne neodôvodnený, resp. ústavne nekonformný.

15. Za zjavne neopodstatnený návrh možno považovať ten, pri ktorého predbežnom prerokovaní ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, ktorej reálnosť by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (m. m. IV. ÚS 136/05, I. ÚS 88/07).

16. Už uvedené právne závery vyplývajúce z ustálenej judikatúry ústavného súdu bol povinný pri výkone svojej rozhodovacej činnosti dodržat' aj najvyšší súd, pričom úlohou ústavného súdu bolo posúdiť, či tak skutočne urobil, a to berúc do úvahy námietky sťažovateľa prezentované v ústavnej sťažnosti.

17. Napadnutý rozsudok najvyššieho súdu sa zaoberá vecným posúdením namietanej vady zmätočnosti a posúdením dostatočnosti dôvodov obsiahnutých v rozhodnutí odvolacieho súdu. Ústavný súd sa úplne nestotožňuje s právnymi názormi okresného súdu a krajského súdu o neexistencii naliehavého právneho záujmu sťažovateľa na podanej žalobe v znení po pripustení zmeny petitu, avšak plne sa stotožňuje so záverom o nedostatku pasívnej vecnej legitímácie žalovaného 1. Uvedené ale nemá vplyv na právo sťažovateľa na spravodlivý proces, a teda záver najvyššieho súdu o nenaplnení vady konania podľa § 420 písm. f) CSP je udržateľný.

Z uvedeného dôvodu ústavný súd konštatuje, že najvyšší súd poskytol sťažovateľovi v súvislosti s namietaným porušením práv na súdnu ochranu a na spravodlivé súdne konanie ochranu v medziach zákona, ktorý základné právo na súdnu ochranu vykonáva (čl. 51 ods. 1 ústavy), pričom tieto medze rešpektoval, a preto mu z ústavnoprávneho hľadiska nemožno pri posúdení vady zmätočnosti nič vytknúť. Ústavný súd, vychádzajúc z relevantnej časti obsahu napadnutého rozsudku najvyššieho súdu, preto nezistil, že by účinky výkonu jeho dovolacej právomoci pri posudzovaní prípustnosti a dôvodnosti dovolania sťažovateľa podľa § 420 písm. f) CSP boli nezlučiteľné so základným právom strany konania na súdnu ochranu, resp. spravodlivé súdne konanie (pozri aj II. ÚS 158/2023, III. ÚS 117/2022).

18. Za dostatočne a presvedčivo odôvodnený považuje ústavný súd rovnako záver najvyššieho súdu v kontexte namietaného dovolacieho dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci odvolacím súdom. *Conditio sine qua non* prípustnosti dovolania podaného z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia podľa § 421 ods. 1 CSP je existencia právnej otázky, od ktorej vyriešenia bolo dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu závislé. Posúdeniu sťažovateľom formulovanej zásadnej právnej otázky, ktorú mal krajský súd zodpovedať nesprávne („či *naliehavý právny záujem nenahrádza pasívnu vecnú legitímáciu, ak existuje naliehavý právny záujem proti označenému žalovanému*“), najvyšším súdom ako iracionálnej nemožno nič vytknúť. Najvyšší súd vyčerpávajúco odôvodnil aj ustálenosť svojej judikatúry k otázke naliehavého právneho záujmu.

19. Pokiaľ sťažovateľ namieta, že najvyšší súd nerozhodol o jeho návrhu na odloženie právoplatnosti rozsudku odvolacieho súdu, ústavný súd poukazuje na bod 7 odôvodnenia napadnutého rozsudku dovolacieho súdu, v ktorom uvádza, že nezistil splnenie podmienok na vyhovenie návrhu v zmysle § 444 ods. 2 CSP, preto v súlade s ustálenou praxou o tom nevydal samostatné rozhodnutie. Ústavný súd dáva do pozornosti sťažovateľa aj rozhodnutie najvyššieho súdu vydané vo veci sp. zn. 4 SŽ 165/95 (uverejnené v časopise *Zo súdnej praxe*, 1997, č. 24), v ktorom konštatoval, že „*ak nie je na odklad dôvod, nevydáva osobitné rozhodnutie o zamietnutí návrhu na povolenie odkladu vykonateľnosti*“. Túto skutočnosť poznačí v súdnom spise. Uvedený procesný postup možno z ústavnoprávneho hľadiska preto považovať za udržateľný (m. m. IV. ÚS 158/2022).

20. Ústavný súd na základe už zmieňovaných čiastkových záverov k jednotlivým námietkam sťažovateľa dospel k záveru, že ním uplatnené námietky sú nedôvodné a nesignalizujú takú priamu príčinnú súvislosť s možným porušením základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie reálne mohol vysloviť ich porušenie. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnú sťažnosť odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. mája 2023

Luboš Szigeti
predseda senátu